

*Т. А. Костишина,
д. е. н., професор, завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії, Полтавський університет економіки і торгівлі*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4776-5150>

*В. О. Шаповалов,
к. е. н., доцент, доцент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії, Полтавський університет економіки і торгівлі*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2439-7826>

*В. В. Стеценко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії, Полтавський університет економіки і торгівлі*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6758-3616>

*А. І. Костишина,
асистент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії,
Полтавський університет економіки і торгівлі*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0716-4468>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.16.185

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ МІСТА: ВІД КОНЦЕПЦІЇ ДО ПРАКТИЧНОГО ВТІЛЕННЯ

*T. Kostyshyna,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Personnel Management, Labor Economics and Economic Theory,
Poltava University of Economics and Trade*
*V. Shapovalov,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Personnel Management, Labor Economics and Economic Theory,
Poltava University of Economics and Trade*
*V. Stetsenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Personnel Management, Labor Economics and Economic Theory,
Poltava University of Economics and Trade*
*A. Kostyshyna,
Assistant of the Department of Personnel Management, Labor Economics and Economic Theory,
Poltava University of Economics and Trade*

STRATEGIC PLANNING OF INTEGRATED CITY DEVELOPMENT: FROM CONCEPT TO PRACTICAL IMPLEMENTATION

У статті досліджуються сучасні аспекти забезпечення сталого розвитку територій в умовах змін. Автори акцентують увагу на питаннях розвитку міста як провідної форми адміністративно-територіальної та соціально-економічної організації сучасного суспільства.

Визначено, що основу сталого розвитку міста покладено цільові орієнтири територіальної організації: підвищення соціальних й економічних можливостей задля забезпечення добробуту мешканців; забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування; оптимальне врахування економічних й екологічних інтересів.

Розглянуто засади стратегічного планування територіального розвитку та охарактеризовані методичні, практичні та організаційні аспекти інтегрованого розвитку міст України, що спрямовані на вирішення проблем економічного, соціального та екологічного характеру. Розкрито особливості реалізації концепції інтегрованого розвитку на прикладі м. Полтави. Відображено ключові напрями розвитку міста в межах сформованої концепції та охарактеризовано цілі розвитку в розрізі окремих сфер.

It was determined that the basis of the sustainable development of the city is laid by the target orientations of the territorial organization: increasing social and economic opportunities to ensure the well-being of residents; ensuring environmental safety and rational nature management; optimal consideration of economic and environmental interests. Local development is characterized by a complex of various spatial, economic, social, cultural-spiritual, ecological and other factors that must be taken into account in the process of territorial planning. Ukrainian cities cannot always fully utilize their potential for integrated development, in particular, due to the lack of a formed understanding of this concept and a strategic vision of urban development by state authorities and local governments.

The principles of strategic planning of territorial development are considered and methodological, practical and organizational aspects of the integrated development of Ukrainian cities aimed at solving economic, social and environmental problems are characterized. The peculiarities of the implementation of the concept of integrated development on the example of the city of Poltava are revealed. The key directions of the city's development within the framework of the formed concept are reflected and the development goals are characterized in terms of individual spheres.

The "Poltava 2030" concept defines six key areas of activity, which offer approaches that will allow to best meet the needs of current and future residents in comfortable and safe living, movement, employment, a healthy and attractive environment, fresh air and clean water, and full recreation etc. In accordance with the vision of the development of Poltava, the special characteristics of the city, identified weaknesses and strengths, strategic goals were formulated, the content of which corresponds to the vision and outlines the following directions of the city's development: a city with diversified environmentally friendly production; the city of applied sciences, education, knowledge economy and creative industries; a powerful regional center and center of Ukrainian culture; attractive tourist destination, recreation and rehabilitation center; a city for a comfortable life.

Ключові слова: місто, місцевий розвиток, сталий розвиток, концепція, стратегічне планування, громада.

Key words: city, local development, sustainable development, concept, strategic planning, community.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В сучасних мінливих умовах міста будь-якої країни зіштовхуються з потребою одночасного вирішення низки проблем: економічних, екологічних, демографічних та соціально-просторових. Від того, наскільки гнучко місто може відреагувати на нові виклики та запланувати довгострокові рішення, які забезпечать йому сталість, залежить успішність його розвитку та процвітання в майбутньому. Беззаперечно, містам потрібен комплексний підхід, який передбачає виконання нових завдань та вирішення найактуальніших проблем, розглядає потреби та вимоги усіх секторів на засадах рівноправності і залучає до цих процесів політиків, бізнесменів, інвесторів, громадських активістів і місцевих жителів. Великі та малі міста все більше зміцнюють свої місце й роль в

економіці окремих держав, їх об'єднань та регіонів. Місто розглядається не лише як адміністративно-територіальна одиниця, але і як інструмент місцевого розвитку. Питання забезпечення сталого розвитку міст та міських поселень сьогодні є одним із ключових елементів політики місцевого розвитку для багатьох країн світу. Особливо це актуально для України, зважаючи на поточні події військового часу та з огляду на повоєнну відбудову національного господарства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням комплексного розвитку міст і міських територій та застосування у цьому контексті інструментів стратегічного планування присвячені праці таких авторів як: Берданова О., Вакуленко В., Коваленко А., Головні О., Кондратової М., Галушки З., Соболева В., Брижань І. та інших науковців.

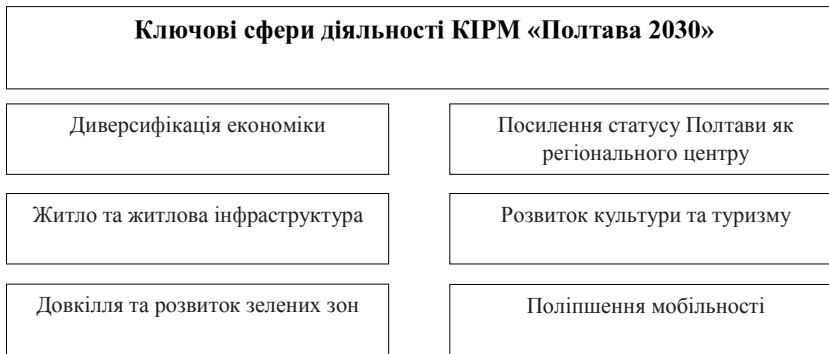

Рис. 1. Ключові сфери діяльності Концепції інтегрованого розвитку міста

Джерело: сформовано на основі [5].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є висвітлення особливостей стратегічного планування міського розвитку в контексті реалізації концепції інтегрованого розвитку міста (на прикладі м. Полтави).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Концептуальні засади сталого розвитку міст визначено Програмою ООН із населених пунктів, де зазначено цільові орієнтири сталого розвитку міст, а саме забезпечення збалансованого розвитку міст, із погляду їх соціальних, економічних та екологічних аспектів.

Головною умовою ефективного функціонування міста виступає збалансованість таких компонентів сталого розвитку території як соціум, економіка та екологія. Безперечно вищезазначені компоненти взаємопов'язані між собою й впливають один на одного, формуючи певний рівень якості життя місцевого населення, відповідний базис власного ендегенного розвитку.

Місцевий розвиток характеризується комплексом різноманітних просторових, економічних, соціальних, культурно-духовних, екологічних та інших чинників, які необхідно враховувати в процесі здійснення територіального планування. Саме тому на території розробляється не один, а низка планувальних документів, кожен з яких має свій об'єкт, принципи, призначення, однак разом вони формують цілісну систему планування місцевого розвитку [1, с. 9].

Українські міста сьогодні не завжди можуть повноцінно використати свій потенціал для інтегрованого розвитку, зокрема, через відсутність сформованого розуміння цієї концепції та стратегічного бачення міського розвитку органами державної влади та місцевого самоврядування. Містам необхідно розвивати внутрішні можливості для практичної реалізації концепції інтегрованого розвитку міст за рахунок концептуальних рішень, основною метою яких є підвищення стандартів проживання в містах через перехід на довгострокове планування всіх важливих сфер життєдіяльності міст.

Інтегровані концепції розвитку міста орієнтовані на виконання таких функцій, як допомога містоуправлінням у прийнятті рішень для ефективного планування та використання бюджетних коштів, керування та моніторинг для оптимізації управлінських дій, популяризація

важливості комунальних та приватних проектів для мешканців, що сприяє діалогу між офіційними інституціями та громадянським суспільством, створення важливих передумов для залучення національних та міжнародних фінансових засобів та інвестицій [2, с. 81—82].

Концепція інтегрованого розвитку міста (далі — КІРМ) є основним елементом забезпечення сталості розвитку міст і невід'ємною частиною щоденної роботи посадових осіб місцевого самоврядування. Це дієвий інструмент неформального міського планування, що дозволяє у порівняно короткий час

визначити головні проблеми міста та знайти можливі ключові рішення, які мають імпульсний вплив на економічний та просторовий розвиток певних районів та кварталів міста. Швидкість знаходження таких рішень залежить від наявності та доступності якісної аналітики, базових даних та іншої належної інформації. КІРМ є сучасним гнучким інструментом стратегічного планування, що враховує головні виклики й потреби міста, та, у разі потреби, може бути адаптований до нових ситуацій.

Європейський досвід розвитку конкурентоспроможних громад доводить, що для формування підходів інтегрованого розвитку міст важливо спиратись на стратегічні документи, в яких визначаються бачення (візія), цілі, завдання та проекти розвитку міст. Базуючись на основних положеннях Лейпцизької хартії та активно використовуючи партисипативні практики (залучення громадян), міста розробляють та впроваджують концепцію інтегрованого розвитку [3, с. 182].

Полтава є одним з перших пілотних міст України, які почали застосовувати у міському плануванні сучасні стратегічні підходи інтегрованого розвитку відповідно до європейських принципів і цінностей, викладених у Лейпцизькій хартії сталого європейського міста, Порядку денному ООН у галузі сталого розвитку на період до 2030 року та Новій програмі розвитку міст, прийнятій на Конференції ООН з житла і сталого міського розвитку.

Керівні принципи та рекомендації, представлені в КІРМ, відкривають нові можливості для сталого зростання полтавської громади, просторового розвитку міста за сучасними стандартами якості. Концепція "Полтава 2030" дає детальну картину пріоритетів міста в найближчі десятиліття та відкриває шлях до ініціатив, що сприятимуть досягненню поставлених цілей. Усі процеси, пов'язані з розвитком Полтави, від планування до реалізації заходів, повинні розглядатись з точки зору інтегрованості з іншими сферами розвитку. Упровадження КІРМ дозволить місту ефективно використовувати існуючий потенціал та створити умови для сталого розвитку [5, с. 182].

Розробка стратегії розвитку крупного міста на довгострокову перспективу повинна базуватись на науково обгрунтованих уявленнях про цілі, пріоритети й основні завдання цього розвитку, економічний, ресурсний, кадровий, науково-технічний потенціал крупного міста з урахуванням можливих ризиків її реалізації [4, с. 182].

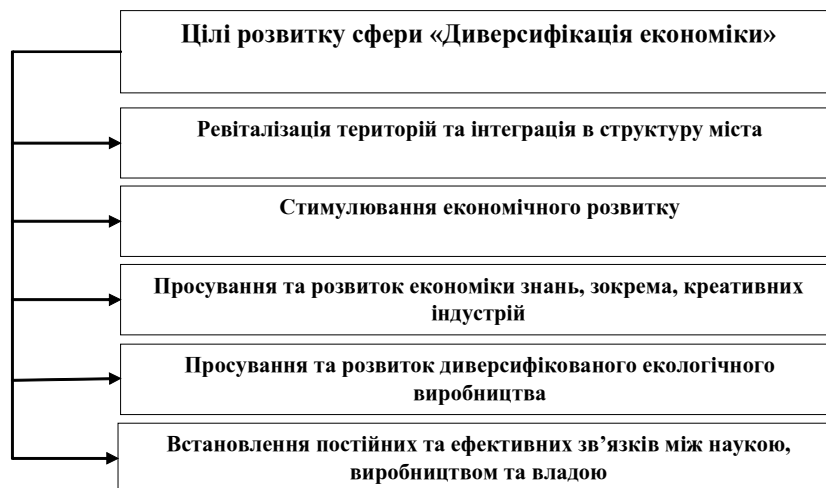

Рис. 2. Цілі розвитку сфери "Диверсифікація економіки"

Джерело: сформовано на основі [5].

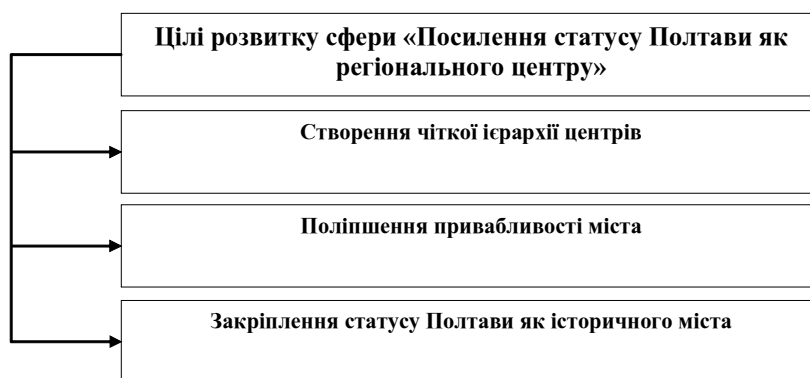

Рис. 3. Цілі розвитку сфери "Посилення статусу Полтави як регіонального центру"

Джерело: сформовано на основі [5].

Концепцією "Полтава 2030" визначено шість ключових сфер діяльності, які пропонують підходи, що дозволять найкраще задовольнити потреби нинішніх та майбутніх мешканців у комфортному та безпечному проживанні, пересуванні, забезпеченні роботою, здоровому та привабливому середовищі, свіжому повітрі та чистій воді, повноцінному відпочинку тощо (рис. 1).

Ці фокусні сфери трансформацій, які матимуть пріоритет у майбутньому розвитку Полтави, були визначені та розроблені групою експертів за підтримки учасників тематичних груп під час робочих зустрічей, широкіх дискусій, воркшопів, форумів. Вони враховують синергію наявних ресурсів та сильних сторін Полтави, коли різносторонні напрямки та проекти посилюють один одного за рахунок інтеграції.

Сфера "Диверсифікація економіки" (рис. 2). Для того, щоб забезпечити сталість міста та протистояти демографічним викликам, Полтава повинна зосередитись на створенні нових робочих місць, пошуку перспективних видів економічної діяльності з доданою вартістю, затребуваних часом, за рахунок чого диверсифікувати місцеву економіку. Потенційні галузі, для яких Полтава має запропонувати вигідні та привабливі умови, стосуються економіки знань, зокрема, ІТ, креативних індустрій, інноваційних екологічно безпечних виробництв. Такі сучасні виробництва можуть розвиватися на

оновлених територіях раніше занедбаних промислових підприємств у північній частині міста (Київський промисловий район), що дозволить повернути їх до життя та реінтегрувати у міську тканину.

1. Ревіталізація територій та інтеграція в структуру міста. Провести інвентаризацію земель та забезпечити зміну цільового призначення земель промисловості на території перспективної містобудівної реконструкції, що дозволить ефективніше використовувати території колишніх промислових підприємств з новими функціями. Визначити земельні ділянки для окремих видів діяльності та чітко закріпити цільове використання для них з точки зору законності використання земель та права власності з метою просування міської владою даних територій зацікавленим інвесторам.

2. Стимулювання економічного розвитку. Визначити перспективні для міста види діяльності й розробити стратегії їх розвитку та відповідні програми підтримки пріоритетних бізнесів. Розробити та реалізувати маркетингові стратегії.

3. Просування та розвиток диверсифікованого екологічного виробництва. Сформувати кластери з промислових або інших земель, що використовуються неефективно; відповідні земельні ділянки виділити та оформити у вигляді "організованих індустріальних зон", за підтримки міської влади розвивати такі зони для розміщення передбачених перспективних видів діяльності. Розробити техніко-економічне обґрунтування життєздатності таких проектів та забезпечити необхідні передумови. Сприяти реалізації екологічно орієнтованих проектів підприємствами міста.

4. Просування та розвиток економіки знань, зокрема, креативних індустрій. Створити сприятливе бізнес-середовище та відповідну інфраструктуру міста для появи креативних індустрій, сприяти розвитку ІТ-кластеру. Здійснити фактичне планування розвитку техно (бізнес) парку в співробітництві з власниками

землі задля розвитку території, передбачити належну підтримку та просування.

5. Встановлення постійних та ефективних зв'язків між наукою, виробництвом та владою. Сприяти налагодженню взаємовигідної співпраці між бізнесом, владою та наукою через укладання з університетами угод щодо навчання, аналітичної роботи та дослідницьких розробок. Забезпечити створення "інформаційних вузлів / комунікаційних платформ", куди одночасно спрямовуватиметься інформація про наміри, попит, знання, для подальшого обговорення наукою, бізнесом та владою та прийняття якісних спільних рішень.

Сфера "Посилення статусу Полтави як регіонального центру" (рис. 3). Як обласний центр та культурний осередок Полтава щоденно притягує десятки тисяч відвідувачів з прилеглих територій, що забезпечує надходження додаткових фінансових ресурсів до міста. Статус регіонального центру повинен бути підкріплений належним спектром відповідних послуг, розвинутою інфраструктурою, приємним зовнішнім виглядом. Підтримка та активний розвиток саме центральних функцій міста — безперечна запорука його успіху. Для посилення конкурентних позицій у порівнянні з містами-сусідами Полтаві необхідно створити чітку ієрархію центрів з фізично розвинутим визначенням первинним центром та гармонійно розвинутими підцентрами. Основний центр має формувати ядро міста та бути компактным, легко та швидко доступним як для власних жителів, так і для жителів прилеглих територій міста. Усі нинішні центри та підцентри мають стати привабливішими, у тому числі за рахунок культурної спадщини, збереження та належного розвитку історичного центру.

1. Створення чіткої ієрархії центрів. Забезпечити розвиток життєздатної поліцентричної міської структури з ієрархічним порядком, зробити місто привабливим як для здійснення покупок, так і для туристів, інвесторів та кваліфікованого персоналу, що шукає роботу. Значно поліпшити функціональне наповнення, дизайн та зовнішній вигляд центрів з застосуванням диференційованого підходу: різнопланові центральні квартали, гармонійний розвиток підцентрів Шевченківського, Київського та Подільського районів, розміщення роздрібно-ї торгівлі згідно з типологією центрів різних рівнів. Розробити та втілити концепцію розвитку території центрального ринку.

2. Поліпшення привабливості міста. Забезпечити чітке дотримання чинних правил та норм будівництва в місті з метою збереження міського ландшафту. Утримувати вільними від будь-яких перешкод передбачені планом візуальні вісі, підтримувати у гарному стані нинішні та нові оглядові майданчики, які будуть побудовані відповідно до рекомендацій. Забезпечити інтенсивний благоустрій парків та зелених насаджень міста, створити "водно-зелений діаметр Полтави" як безперервної мережі зелених зон міста, включаючи узбережжя річок Ворскла та Коломак.

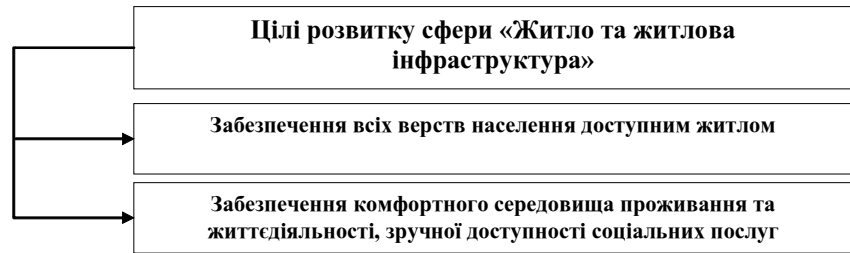

Рис. 4. Цілі розвитку сфери "Житло та житлова інфраструктура"

Джерело: сформовано на основі [5].

3. Закріплення статусу Полтави як історичного міста (міста культурної спадщини) зі жвавим історичним центром. Забезпечити інтеграцію історичних кварталів у міську тканину. У запланованих частинах центру міста розглянути та здійснити "повторне ущільнення" або "посткомпактизацію", використання просторів у вже нинішній забудові за рахунок використання найбільших за розмірами дворів. Забезпечити якісний моніторинг забудови середовища та жорсткіші регуляторні правила, що поліпшить планування та проектування.

Сфера "Житло та житлова інфраструктура" (рис. 4). Ця сфера є інтегруючою сферою життєдіяльності міста, яка тісно пов'язана з такими сферами як мобільність, довкілля та культура. Вона безпосередньо впливає на розвиток економіки, туризму та статусу міста як сильного регіонального центру, забезпечуючи м'які фактори привабливості території як для нинішніх, так і для прийдешніх жителів та бізнесів, які можуть з'явитись у місті у разі створення якісних умов проживання. Аналіз нинішнього стану вихідної ситуації, демографічний прогноз майбутнього надають змогу висунути припущення, що основними стратегіями міста на майбутні десятиліття будуть ущільнення забудови в межах нинішніх мікрорайонів і кварталів, що підвищить ефективність використання міських земель, та концентрація зусиль на створенні комфортного житлового середовища. Основою зонування повинна стати модель змішаного функціонального використання (поєднання "житло" - "обслуговування" — "робочі місця").

1. Забезпечення всіх верств населення доступним житлом. Забезпечити розширення ринку доступного житла (власного та орендованого) для всіх категорій населення, відповідне забезпечення всіх видів попиту на житло (нового та дефіцитного, попиту на заміну житла).

2. Забезпечення комфортного середовища проживання та життєдіяльності, зручної доступності соціальних послуг. Передбачати наповнення житлової інфраструктури якісними послугами, які людина має отримувати в житловому середовищі (освітні послуги (дошкільні навчальні заклади, школи), послуги центрів соціального обслуговування, ЦНАПів, торговельно-обслуговувальних центрів, медичні послуги, ігрові майданчики, зелені зони тощо). При наданні послуг дотримуватись національних стандартів та норм, орієнтуватись на якість обслуговування, індивідуальний підхід, задоволення потреб громадян.

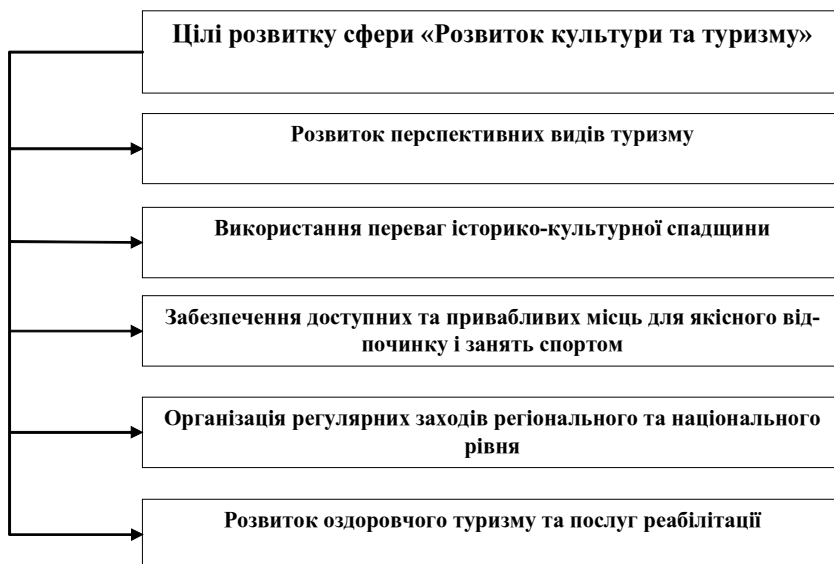

Рис. 5. Цілі розвитку сфери "Розвиток культури та туризму"

Джерело: сформовано на основі [5].

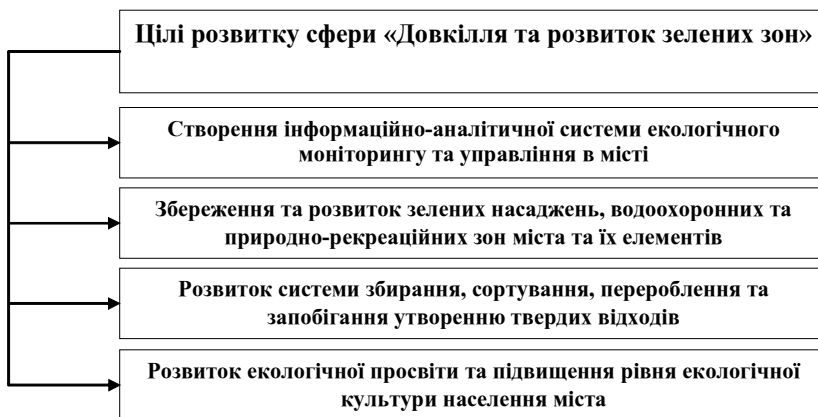

Рис. 6. Цілі розвитку сфери "Довкілля та розвиток зелених зон"

Джерело: сформовано на основі [5].

Сфера "Розвиток культури та туризму" (рис. 5). Для того щоб туризм та культура мали все більше значення для розвитку місцевої економіки, Полтаві слід орієнтуватися на сучасні напрямки туризму, що динамічно розвиваються, цікаві як для жителів міста, країни, так і для іноземних туристів (діловий, оздоровчий, культурний, історичний, спортивний, подієвий, еко- та зелений, гастрономічний, рекреаційний тощо), чітко орієнтовані на відповідні цільові групи, та мати гармонійний мікс традиційних та альтернативних видів туризму. Місто потребує розвитку відповідної комфортної туристичної інфраструктури, актуалізації культурно-історичної спадщини міста, покращення просторів. Збереження та покращення історико-культурної спадщини, поліпшення вигляду міста, кращий благоустрій парків та публічних просторів забезпечить необхідні зручності та дозволить туристам активніше відвідувати бажані пам'ятки та місця відпочинку.

1. Розвиток перспективних видів туризму. Враховуючи нинішній потенціал міста, активніше розвивати сучасні популярні види туризму, що за умов стратегічного підходу, системного маркетингу унікальних якостей

Полтави зробить значний внесок для успішного розвитку туризму як сектору економіки і розширить спектр джерел доходу. Розвивати туристичну інфраструктуру та сервіси туристичної сфери (від номерного фонду до паркувальних місць) відповідно до зміни попиту на різні види туризму та задоволення потреб різних цільових груп туристів.

2. Використання переваг історико-культурної спадщини. Закладам культури покращувати свою привабливість для туристів та жителів міста з огляду на задоволення потреб сучасного життя. Переосмислити роль та функціонування закладів культури, їх форми роботи, комунікаційну взаємодію. Забезпечити значне розширення міжгалузевої культурної діяльності з точки зору різноманітності та якості, використовуючи нинішні та нові об'єкти для різних цільових груп відвідувачів усіх вікових категорій та соціальних прошарків. Підвищити рівень менеджменту, додати комерційної спрямованості.

3. Забезпечення доступних та привабливих місць для якісного відпочинку і занять спортом. Передбачити покращення об'єктів для занять спортом та активних форм відпочинку з урахуванням сучасних стандартів щодо їх презентації / просування, кількості та якості. Реконструювати та розширити відповідно до потреб жителів та відвідувачів міста наявні місця для проведення масових видовищних та спортивних подій у критих спорудах та на відкритому повітрі.

4. Організація регулярних заходів регіонального та національного рівня.

Передбачити благоустрій, покращення нинішніх та розширення кількості об'єктів для проведення різноманітних заходів у галузі культури, спорту, дозвілля. Забезпечити якісний маркетинг та проведення заходів регіонального та національного рівня для різних вікових груп.

5. Розвиток оздоровчого туризму та послуг реабілітації. З огляду на сучасні тренди здорового способу життя, розробити місцеву стратегію розвитку оздоровчої сфери. Забезпечити підтримку розвитку хоспісів, паліативних закладів, геріатричних, реабілітаційних, санаторних закладів та створення потужного багатопрофільного реабілітаційного центру. Посилити співпрацю між профільними навчальними, державними та приватними організаціями. Сприяти створенню ланцюжків замкненого циклу послуг.

Сфера "Довкілля та розвиток зелених зон" (рис. 6). Екологічний потенціал міста сприятливий для вдосконалення об'єктів рекреації та зелених зон, упорядкування публічних просторів, доступних для всіх жителів, запровадження засад екологічно орієнтованого виробництва та споживання, покращення мобільності. Сталий просторовий розвиток, за умов збереження та поліп-

шення довкілля, сприятиме становленню міста як екологічного еталону України. Для збереження наявного природного потенціалу та покращення довкілля Полтава повинна мати інформаційну систему контролю за екологічним станом міста, виділити пріоритетні екологічні цілі та інтегрувати їх у соціальну та економічну складову розвитку міста, формувати базис для розробки місцевих екологічних планів дій, підвищувати рівень якості екологічного менеджменту та екологічної свідомості мешканців.

1. Створення інформаційно-аналітичної системи екологічного моніторингу та управління в місті. Створити інформаційно-аналітичну систему екологічного моніторингу та управління, яка повинна охоплювати територію всього міста та прилеглих до нього приміських зон, концентруючись на найбільш вагомих об'єктах та зонах з точки зору їх впливовості на загальну екологічну ситуацію та умови життєдіяльності жителів.

2. Збереження та розвиток зелених насаджень, водохоронних та природно-рекреаційних зон міста та їх елементів. Підготувати реєстр усіх зелених зон з переліком основних рослин за зонами, а також з урахуванням інвентаризації дерев, на основі якого розробити інтегровану концепцію сталого озеленення всього міста. Створити взаємопов'язану мережу зелених зон міста, яка об'єднає між собою зелені зони міста та заміські зелені масиви, а також запропоновані рекреаційні зони вздовж річок Ворскла та Коломак. Передбачити забезпечення зон утворення холодного повітря.

3. Розвиток системи збирання, сортування, перероблення та запобігання утворенню твердих відходів. Наладжити ефективну систему управління відходами з рахунок узгодження активних дій з боку влади, бізнесу, громади, кожного громадянина. Забезпечити її розвиток у межах усієї території міста та прилеглих до нього приміських зон шляхом організації муніципального співробітництва, створення державно-приватного партнерства.

4. Розвиток екологічної просвіти та підвищення рівня екологічної культури населення міста. Сприяти підвищенню рівня культури населення через застосування системного підходу, а саме, створення багаторівневої системи екологічної інформаційно-просвітницької діяльності для всіх верств населення та відвідувачів міста.

Сфера "Поліпшення мобільності" (рис. 7). Мета поліпшення мобільності Полтави — створення умов для підвищення рівня життя полтавців, покращення організації обслуговування пасажирів, наближення міста до європейських стандартів, утілення в життя інноваційних проектів, які сприятимуть створенню більш комфортного середовища. Сталий розвиток Полтави потребує більш раціонального планування мобільності на користь нинішніх жителів без негативних наслідків для нащадків. Потрібно піклуватися про зменшення шкідливих викидів від автомобілів, звільнитися від їх присутності в місцях, призначених для відпочинку або безпечного перебування дітей. Для цього треба забезпечити зручний гро-

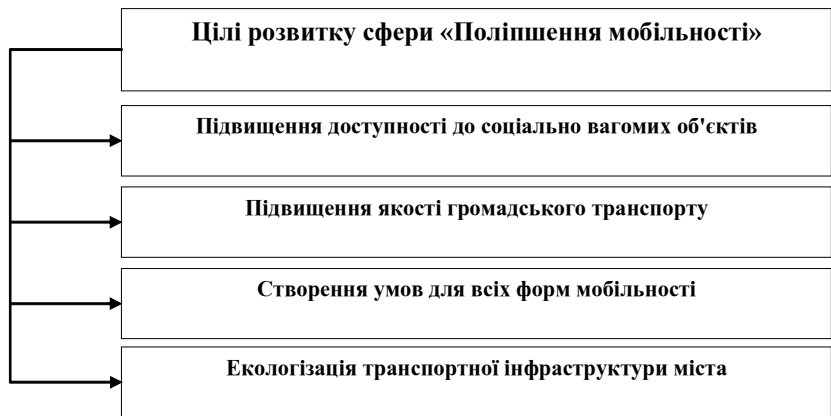

Рис. 7. Цілі розвитку сфери "Поліпшення мобільності"

Джерело: сформовано на основі [5].

мадський транспорт, дороги без заторів, розвивати велосипедний рух, упорядкувати громадський простір та забезпечити його безбар'єрність.

1. Підвищення доступності до соціально вагомих об'єктів. Для того, щоб досягти бажаного розвитку, необхідно передбачити та впровадити певні організаційні заходи та реалізувати інфраструктурні проекти. Соціально вагомі об'єкти мають бути доступними для всіх категорій учасників руху, дорожнього та пішохідного. Засобами транспортної та пішохідної доступності повинні бути облаштовані туристичні об'єкти, щоб підвищити привабливість та поширити доступ до таких місць відвідувачам в перспективі. Повинно бути передбачено облаштування наземних і підземних переходів, пішохідних доріжок та входів до громадських закладів засобами безбар'єрного руху маломобільних груп населення, облаштування пішохідних переходів пандусними спусками. Обов'язково потрібно вирішити проблему з паркуванням. Потрібно створити зони платної парковки в історичному центрі міста.

2. Підвищення якості громадського транспорту. Базовими підходами, спрямованими на підвищення якості громадського транспорту, є наступні: створення центральної диспетчерської служби, яка забезпечить встановлення систем GPS на транспортні засоби громадського транспорту, валідацію процесу перевезення, контроль мобільності міста, контроль дотримання кількості транспортних засобів на маршрутах громадського транспорту та графіків їх руху громадського транспорту; створення єдиної платіжної системи, яка забезпечить баланс між платоспроможним попитом на послуги та витратами на їх надання, введення проїзних абонементів на місяць, що діють на всіх маршрутах та у всіх видах рухомого складу, введення смарт-карток для більш комфортного проїзду з можливістю поповнення рахунку та SMS-квитків; влаштування безпечних зупинок громадського транспорту з урахуванням потреб маломобільних груп населення та естетично привабливих зупинок з урахуванням етнічних особливостей міста; облаштування зупинок громадського транспорту засобами інформаційного забезпечення (карти маршрутів та культурних об'єктів міста + розклад); створення заїзних карманів на зупинках громадського транспорту; створення нової концепції приміського громадського транспорту; об-

лаштування транспортних вузлів міста пунктами прокату авто- та велотранспорту.

3. Створення умов для всіх форм мобільності. З метою створення якісних умов для всіх форм мобільності рекомендується розробити та забезпечити впровадження нової концепції міського громадського транспорту, яка передбачатиме розробку нової мережі маршрутів для руху громадського транспорту відповідно до принципів транзитно орієнтовного розвитку, обмеження швидкості руху в центральній частині міста, перенесення місць відстою маршрутних транспортних засобів з центральної частини міста на кінцеві зупинки громадського транспорту в периферійних районах, оновлення рухомого складу громадського транспорту, створення окремих смуг для вело руху, руху маршрутних та таксомоторних транспортних засобів, перенесення місць очікування приміського громадського транспорту. Важливо також забезпечити впровадження дистанційного керування рухом транспортного потоку, створення адаптивного регулювання на перехрестях, синхронізувати світлофори для оптимізації руху транспортного потоку.

4. Екологізація транспортної інфраструктури міста. Задля підвищення екологічної сталості транспортної системи міста Полтава необхідно провести відповідні заходи, пов'язані з реорганізацією центральних вулиць з пріоритетом пішохідного та вело руху, збільшенням озеленення на вулицях міста для формування безперервної системи озеленення, організацією об'їзних шляхів навколо міста задля зменшення інтенсивності транзитного зовнішнього руху на території міста тощо. Екологізація транспорту передбачатиме проведення оновлення рухомого складу з високими показниками екологічності (тролейбуси, автобуси Євро-5 і вище), зменшення паркувальних місць довготривалого зберігання автомобілів мешканців периферійних районів та гостей центру в центральній частині міста, влаштування перехоплюючих паркувальних місць на межі центральної частини міста та периферії, формування безперервної мережі велосипедної інфраструктури.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Концепції інтегрованого розвитку міста розробляються міською владою разом із різними муніципальними інституціями, місцевими фахівцями та громадськістю. Партисипативний підхід є передумовою для сприйняття трансформацій, які пропонують концепції інтегрованого розвитку міста, а отже, і є основою для їхньої успішної реалізації. Дуже важливим для успішного впровадження інтегрованих підходів у міському плануванні є процес внутрішньої комунікації в межах органу місцевого самоврядування. Інформованість та обізнаність посадовців, зацікавленість у реалізації запланованих довгострокових змін є важелями успішності концепцій інтегрованого розвитку міста, які передбачають у своїй основі синергію взаємодій.

Концепція інтегрованого розвитку "Полтава 2030" є документом, який має стати керівництвом для майбутніх дій міської влади та всіх зацікавлених сторін. Концепція сфокусована на основних напрямках роз-

витку Полтави, вона окреслює ключові сфери, в яких будуть відбуватись зміни, формулює пріоритетні цілі та пропонує рушійні імпульсні проекти. Але міський розвиток — це безперервний динамічний процес і якісні зміни не завжди відчутні відразу, тому що ефект від впровадження тих чи інших заходів або проектів, націлених на досягнення стратегічних цілей, можна відчуті скоріше в середній та довгостроковій перспективі.

Література:

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник. К.: ТОВ "Софія-А", 2012. 88 с.
2. Галушка З.І., Соболев В.О. Концепція інтегрованого розвитку міст: необхідність та можливості застосування в Україні. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. 1 (1). С. 80—85.
3. Головня О.М., Кондратова М.В. Концепція інтегрованого розвитку міст: європейський досвід та можливості його застосування в Україні. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2021. №3. С. 178—194.
4. Коваленко А.О. Урбанізація і стратегічне планування сталого розвитку міст. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2017. №4. С. 67—77.
5. Концепція інтегрованого розвитку міста "Полтава 2030" URL: <https://www.2030.poltava.ua/ua/kontseptsiya-intehrovanoho-rozvytku-mista-2030> (дата звернення 1.08.2023).
6. Соціально-економічний розвиток міст в умовах децентралізації: кол. моногр. / за ред. Л.М. Ільч. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 532 с.

References:

1. Berdanova, O. and Vakulenko, V. (2012) Strategic planning of local development. Practical guide.], TOV "Sofya-A", Kyiv, Ukraine.
2. Halushka, Z.I. and Soboliev, V.O. (2019) "Concept of integrated development of the city: needs and possibilities of application in Ukraine", Problems of systemic approach in the economy, Vol. 1 (1), pp. 80—85.
3. Holovnia, O.M. and Kondratova M.V. (2021) "The concept of integrated city development: european experience and possibilities of its implementation in Ukraine", Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity, Vol. 3, pp. 178—194.
4. Kovalenko, A.A. (2017) "Urbanization and strategic planning for the sustainable development of cities", Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho hirnychoho universytetu, Vol. 4, pp. 67—77.
5. Concept of integrated urban development "Poltava 2030" (2020), available at: <https://www.2030.poltava.ua/ua/kontseptsiya-intehrovanoho-rozvytku-mista-2030> (Accessed 1 August 2023).
6. Il'ich, L.M. (2021) Sotsial'no-ekonomichnyj rozvytok mist v umovakh detsentralizatsii: kol. monohr. [Socio-economic development of cities in conditions of decentralization], Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.08.2023 р.